

POSTĘPOWANIE NIEPROCESOWE

Edyta Gapska, Joanna Studzińska

BIBLIOTEKA SĄDOWA

2. WYDANIE

POSTĘPOWANIE NIEPROCESOWE

Edyta Gapska, Joanna Studzińska

BIBLIOTEKA SĄDOWA

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

2. WYDANIE

Stan prawny na 9 listopada 2016 r.

Recenzent

Dr hab. Kinga Flaga-Gieruszyńska, prof. US

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Ewa Fonkowicz

Opracowanie redakcyjne

Magdalena Mościcka-Podstawka

Łamanie

JustLuk

Poszczególne rozdziały napisały:

Edyta Gapska: rozdziały 1, 5, 7, 9, 10, 12, 13.8, 15

Joanna Studzińska: rozdziały 2, 3, 4, 6, 8, 11, 13 , 13.1–13.7, 14, 16, 17

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

 prawolubni
The logo for 'prawolubni' features the word in a stylized font with a small heart above the 'i' and a decorative wavy line underneath.

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer SA, 2017

ISBN: 978-83-8092-621-9

2. wydanie

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	13
---------------------	----

Część I

Rozdział 1

Postępowanie nieprocesowe w strukturze postępowania cywilnego	23
1.1. Rys historyczny	26
1.1.1. Geneza i rozwój postępowania nieprocesowego	26
1.1.2. Kształtowanie się postępowania nieprocesowego w ustawodawstwie polskim	30
1.2. Charakterystyka postępowania nieprocesowego	48
1.2.1. Pozycja postępowania nieprocesowego w obecnym systemie postępowania cywilnego	48
1.2.2. Funkcje, cele i istota działalności sądu w postępowaniu nieprocesowym	49
1.2.3. Stosunek postępowania nieprocesowego do procesu cywilnego ...	53
1.2.4. Struktura prawna postępowania nieprocesowego	59

Rozdział 2

Zasady i przesłanki postępowania nieprocesowego	63
2.1. Pojęcie zasad obowiązujących w postępowaniu nieprocesowym	67
2.2. Zasady postępowania nieprocesowego	69
2.2.1. Zasada prawa do sądu	69
2.2.2. Zasada prawdy	71
2.2.3. Zasada kontradyktoryjności	75
2.2.4. Zasada dyspozycyjności	78
2.2.5. Zasada równości uczestników postępowania	79
2.2.6. Zasada jawności postępowania	80
2.2.7. Zasada bezpośredniości	84
2.2.8. Zasada swobodnej oceny dowodów	85

2.2.9.	Zasada koncentracji materiału procesowego	87
2.2.10.	Zasada ustności i pisemności	90
2.2.11.	Zasada formalizmu procesowego	91
2.3.	Przesłanki postępowania nieprocesowego	92

Rozdział 3

Sąd i inne organy w postępowaniu nieprocesowym	98
3.1. Sądowy wymiar sprawiedliwości i organy orzekające w postępowaniu nieprocesowym	105
3.1.1. Dopuszczalność drogi sądowej	106
3.1.2. Właściwy skład sądu	109
3.1.3. Instytucja wyłączenia sędziego	112
3.1.4. Właściwość sądu w postępowaniu nieprocesowym	117
3.1.5. Jurysdykcja krajowa sądu w postępowaniu nieprocesowym	130
3.2. Referendarz sądowy	137

Rozdział 4

Podmioty postępowania nieprocesowego	141
4.1. Pojęcie uczestnika postępowania nieprocesowego	146
4.2. Zainteresowany w sprawie. Interes prawny	150
4.3. Uprawnienie bądź obowiązek wzięcia udziału w sprawie	162
4.4. Uczestnik z mocy prawa	169
4.5. Status prawny wnioskodawcy	173
4.6. Skutki niewzięcia przez zainteresowanego udziału w sprawie	182
4.7. Atrybuty uczestnika postępowania	184
4.7.1. Zdolność sądowa uczestnika postępowania	185
4.7.2. Zdolność procesowa uczestnika	190
4.7.3. Rozszerzona zdolność procesowa	193
4.7.4. Zdolność postulacyjna	196
4.8. Reprezentacja uczestnika postępowania nieprocesowego	198
4.8.1. Rodzice	200
4.8.2. Jedno z rodziców (art. 94 § 1 i 2 k.r.o.)	202
4.8.3. Opiekun	202
4.8.4. Kurator	204
4.9. Braki w zakresie zdolności sądowej lub procesowej uczestnika postępowania – ustanowienie przedstawiciela	209
4.10. Pełnomocnik uczestnika postępowania	211
4.11. Udział prokuratora, Rzecznika Praw Obywatelskich i organizacji pozarządowych w postępowaniu nieprocesowym	217
4.11.1. Rzecznik Praw Obywatelskich	222
4.11.2. Rzecznik Praw Dziecka	222
4.11.3. Organizacje pozarządowe	223

Rozdział 5

Przedmiot postępowania	229
5.1. Przedmiot postępowania cywilnego – uwagi ogólne	231
5.2. Przedmiot postępowania nieprocesowego	235
5.2.1. Sprawy wszczynane na wniosek	238
5.2.2. Sprawy wszczynane na wniosek, w których sąd może dokonywać czynności z urzędu	241
5.2.3. Sprawy wszczynane z urzędu	242
5.3. Katalog spraw rozpoznawanych w trybie postępowania nieprocesowego	247

Rozdział 6

Czynności procesowe w postępowaniu nieprocesowym	259
6.1. Czynności procesowe w trybie nieprocesowym	261
6.2. Pisma procesowe w postępowaniu nieprocesowym	265
6.3. Doręczenia	280
6.4. Posiedzenia sądowe	287
6.5. Terminy	294

Rozdział 7

Koszty postępowania nieprocesowego	299
7.1. Uwagi wstępne	300
7.2. Zasady ponoszenia kosztów postępowania nieprocesowego	304

Rozdział 8

Wszczęcie i przebieg postępowania	311
8.1. Forma wszczęcia postępowania	314
8.1.1. Wszczęcie postępowania z urzędu	315
8.1.2. Wszczęcie postępowania na wniosek	319
8.1.3. Odrzucenie wniosku	351
8.1.4. Skutki wniesienia wniosku o wszczęcie postępowania nieprocesowego	353
8.1.5. Cofnięcie wniosku	354
8.2. Formy obrony w postępowaniu nieprocesowym	357
8.3. Alternatywne metody rozstrzygania sporów (ADR) w postępowaniu nieprocesowym	360
8.4. Przebieg postępowania. Przeprowadzenie rozprawy	368
8.5. Prawo do wysłuchania	376
8.6. Odmienności postępowania dowodowego	382
8.7. Koncentracja materiału procesowego. Zastosowanie prekluzji procesowej w postępowaniu nieprocesowym	401
8.8. Zawieszenie i umorzenie postępowania	405

Rozdział 9

Orzeczenia i zarządzenia	409
9.1. Istota orzekania w postępowaniu nieprocesowym	414
9.2. Rodzaje orzeczeń	415
9.2.1. Podział ze względu na kryterium postaci i przedmiotu orzeczenia	415
9.2.2. Podział ze względu na kryterium zakresu rozstrzygnięcia	426
9.2.3. Podział ze względu na kierunek rozstrzygnięcia	446
9.2.4. Podział ze względu na skutki prawne	449
9.3. Nieorzecznicze akty decyzyjne	453
9.4. Zasady orzekania	456
9.4.1. Pojęcie i specyfika zasad orzekania w postępowaniu nieprocesowym	456
9.4.2. Zasady dotyczące przedmiotu orzekania	456
9.4.3. Zasady dotyczące czasu orzekania	478
9.4.4. Zasady dotyczące podstaw orzekania	483
9.5. Atrybuty orzeczeń	490
9.5.1. Prawomocność	490
9.5.2. Wykonalność	499
9.5.3. Skuteczność	501

Rozdział 10

Środki zaskarżenia	504
10.1. Charakterystyka systemu zaskarzania orzeczeń w postępowaniu nieprocesowym	509
10.2. Zasady zaskarzania orzeczeń	514
10.3. Środki odwoławcze i inne środki zaskarżenia orzeczeń nieprawomocnych	524
10.3.1. Apelacja	524
10.3.2. Zażalenie	533
10.3.3. Skarga na orzeczenie referendarza sądowego	536
10.4. Środki zaskarżenia skierowane przeciwko prawomocnym orzeczeniom ..	542
10.4.1. Skarga kasacyjna	542
10.4.2. Skarga o wznowienie postępowania	553
10.4.3. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia	559
10.5. Orzeczenia zapadające na skutek wniesienia środka zaskarżenia	562
10.5.1. Uwagi ogólne	562
10.5.2. Orzeczenia reformatoryjne	565
10.5.3. Orzeczenia kasatoryjne	566
10.5.4. Rozstrzygnięcia skutkujące utrzymaniem w mocy zaskarżonej decyzji	566

Część II

Rozdział 11

Postępowania z zakresu prawa osobowego	571
11.1. Zagadnienia wspólne postępowań z zakresu prawa osobowego	576
11.2. Postępowanie o uznanie za zmarłego	577
11.2.1. Legitymacja do wszczęcia postępowania. Krąg uczestników	578
11.2.2. Właściwość i skład sądu. Jurysdykcja krajowa	579
11.2.3. Wniosek o wszczęcie postępowania	580
11.2.4. Przebieg postępowania o uznanie za zmarłego	582
11.2.5. Orzeczenie uznania za zmarłego	584
11.2.6. Uchylenie postanowienia o uznaniu za zmarłego	586
11.3. Postępowanie o stwierdzenie zgonu	587
11.3.1. Właściwość sądu. Zgłoszenie wniosku	589
11.3.2. Przebieg postępowania o stwierdzenie zgonu	589
11.3.3. Postanowienie o stwierdzeniu zgonu	591
11.3.4. Uchylenie postanowień orzekających stwierdzenie zgonu	592
11.4. Postępowanie o ubezwłasnowolnienie	594
11.4.1. Legitymacja do wszczęcia postępowania	597
11.4.2. Krąg uczestników postępowania	600
11.4.3. Udział prokuratora i organizacji pozarządowej	601
11.4.4. Właściwość i skład sądu, jurysdykcja krajowa	602
11.4.5. Wszczęcie postępowania. Wniosek	603
11.4.6. Cechy charakterystyczne postępowania	605
11.4.7. Orzeczenie ubezwłasnowolnienia	612
11.4.8. Zmiana lub uchylenie prawomocnego postanowienia o ubezwłasnowolnieniu	614

Rozdział 12

Sprawy z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli	617
12.1. Sądowa ochrona w sprawach z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli	630
12.2. Sprawy małżeńskie	638
12.2.1. Udzielenie zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego	638
12.2.2. Zwolnienie z obowiązku złożenia dokumentu potrzebnego do zawarcia małżeństwa	643
12.2.3. Udzielenie zezwolenia na zawarcie małżeństwa przez pełnomocnika	645
12.2.4. Rozstrzygnięcie o tym, czy okoliczność przedstawiona przez kierownika urzędu stanu cywilnego wyłącza zawarcie małżeństwa	646
12.2.5. Inne sprawy małżeńskie	647

12.2.6.	Podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami	650
12.2.7.	Orzeczenie separacji oraz zniesienie separacji na zgodny wniosek małżonków	657
12.3.	Inne sprawy rodzinne oraz sprawy opiekuńcze	659
12.3.1.	Przepisy wspólne	659
12.3.2.	Sprawy ze stosunków między rodzicami a dziećmi	674
12.3.3.	Sprawy o przysposobienie	696
12.3.4.	Sprawy z zakresu opieki	703
12.3.5.	Sprawy o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką	711
12.3.6.	Sprawy dotyczące wykonywania kontaktów z dzieckiem	720
12.4.	Sprawy z zakresu kurateli	722
12.4.1.	Podstawy materialnoprawne	722
12.4.2.	Kurator <i>nasciturusa</i> (<i>curator ventris</i>)	724
12.4.3.	Kurator dla osoby niepełnosprawnej (<i>curator debilis</i>)	725
12.4.4.	Kurator dla osoby nieobecnej (<i>curator absentis</i>)	726
12.4.5.	Kurator dla dochodzenia ojcostwa	727
12.4.6.	Kurator dla osoby prawnej	728

Rozdział 13

	Postępowania z zakresu prawa rzeczowego	730
13.1.	Ogólne regulacje postępowań z zakresu prawa rzeczowego	741
13.2.	Postępowanie o stwierdzenie zasiedzenia	746
13.2.1.	Legitymacja do złożenia wniosku o stwierdzenie zasiedzenia i uczestnicy postępowania	747
13.2.2.	Przebieg postępowania	751
13.2.3.	Postanowienie o stwierdzeniu zasiedzenia, jego skuteczność i zaskarżanie	753
13.3.	Przepadek rzeczy	754
13.3.1.	Przepadek rzeczy na podstawie prawa celnego	755
13.3.2.	Przepadek pojazdów	757
13.4.	Zarząd związany ze współwłasnością i użytkowaniem	759
13.5.	Zniesienie współwłasności	763
13.5.1.	Legitymacja do złożenia wniosku i uczestnicy postępowania	764
13.5.2.	Cechy charakterystyczne postępowania	766
13.5.3.	Postanowienie o zniesieniu współwłasności	767
13.6.	Postępowanie o ustanowienie drogi koniecznej	777
13.6.1.	Legitymacja, wnioski i uczestnicy postępowania	779
13.6.2.	Przebieg postępowania o ustanowienie drogi koniecznej	784
13.6.3.	Postanowienie o ustanowieniu drogi koniecznej i jego zaskarżenie	786
13.7.	Postępowanie o ustanowienie służebności przesyłu	787

13.7.1. Legitymacja i wszczęcie postępowania	791
13.7.2. Przebieg postępowania	793
13.7.3. Orzeczenie o ustanowieniu służebności przesyłu i jego skutki	794
13.8. Postępowanie wieczystoksięgowe	797
13.8.1. System ksiąg wieczystych w Polsce	800
13.8.2. Konstrukcja normatywna i informatyzacja postępowania wieczystoksięgowego	807
13.8.3. Właściwość	811
13.8.4. Uczestnicy postępowania wieczystoksięgowego	811
13.8.5. Wszczęcie postępowania	816
13.8.6. Forma i złożenie wniosku	817
13.8.7. Kognicja sądu wieczystoksięgowego	826
13.8.8. Przebieg postępowania	837
13.8.9. Orzeczenia w postępowaniu wieczystoksięgowym	839
 Rozdział 14	
Postępowanie w sprawach spadkowych	846
14.1. Ogólne regulacje postępowań w sprawach spadkowych	853
14.2. Postępowanie o zabezpieczenie spadku	856
14.2.1. Legitymacja i wszczęcie postępowania	857
14.2.2. Postępowanie i orzeczenie w przedmiocie zabezpieczenia spadku	859
14.2.3. Spis inwentarza	862
14.2.4. Wykaz inwentarza	868
14.3. Przyjęcie lub odrzucenie spadku	870
14.4. Postępowanie o ogłoszenie testamentu	873
14.5. Wyjawienie przedmiotów spadkowych	876
14.6. Postępowanie o przesłuchanie świadków testamentu ustnego	878
14.7. Sprawy dotyczące wykonawcy testamentu	881
14.8. Zarząd spadku nieobjętego	882
14.8.1. Właściwość sądu i wszczęcie postępowania	885
14.8.2. Przebieg postępowania	887
14.8.3. Orzeczenia i środki zaskarżenia w postępowaniu o zarząd spadku nieobjętego	888
14.9. Postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku i przedmiotu zapisu windykacyjnego	889
14.9.1. Legitymacja i wszczęcie postępowania	890
14.9.2. Przebieg postępowania	893
14.9.3. Postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku i jego zaskarżenie	897
14.10. Dział spadku	900
14.10.1. Właściwość sądu i krąg uczestników postępowania	903
14.10.2. Wymogi wniosku o dział spadku	904

14.10.3. Przebieg postępowania	906
14.10.4. Postanowienie o dziale spadku	910
14.11. Inne sprawy spadkowe (art. 690–691 k.p.c.)	915

Rozdział 15

Sprawy z zakresu przepisów o przedsiębiorstwach państwowych

i o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego	917
15.1. Przedmiot i charakter postępowania	918
15.2. Wszczęcie i przebieg postępowania	923
15.3. Orzekanie w sporach pomiędzy organami przedsiębiorstwa państwowego	927

Rozdział 16

Sprawy depozytowe .....

16.1. Ogólne regulacje postępowania depozytowego	929
16.1. Ogólne regulacje postępowania depozytowego	934
16.2. Postępowanie o złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego	937
16.2.1. Legitymacja i wniosek o wszczęcie postępowania	937
16.2.2. Właściwość sądu i przebieg postępowania	940
16.2.3. Postępowanie w przedmiocie złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego	942
16.2.4. Orzeczenie w przedmiocie złożenia do depozytu sądowego	947
16.3. Zwrot depozytu sądowego	949
16.4. Wydanie przedmiotu z depozytu sądowego	950
16.5. Likwidacja niepodjętego depozytu	952

Rozdział 17

Postępowanie w sprawach rejestrowych .....

17.1. Ogólne regulacje postępowania rejestrowego	957
17.1. Ogólne regulacje postępowania rejestrowego	962
17.2. Właściwość sądu	966
17.3. Uczestnicy postępowania o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego	967
17.4. Wszczęcie i przebieg postępowania	968
17.5. Wpis do Krajowego Rejestru Sądowego	971
17.6. Zaskarżenie wpisu	974

Wykaz schematów	977
------------------------------	------------

WYKAZ SKRÓTÓW

1. Akty prawne – obowiązujące

- d.o.d. – dekret z dnia 7 lipca 1945 r. o odtworzeniu dyplomów i świadectw z ukończenia nauki (Dz. U. Nr 27, poz. 164 z późn. zm.)
- d.r.u.d.o. – dekret z dnia 3 lutego 1947 r. o rejestracji i umarzaniu niektórych dokumentów na okaziciela emitowanych przed dniem 1 września 1939 r. (Dz. U. z 1948 r. Nr 28, poz. 190 z późn. zm.)
- d.r.u.l.h. – dekret z dnia 10 grudnia 1946 r. o rejestracji i umarzaniu listów hipotecznych, listów długów gruntowych i rentowych, wydanych przed dniem 1 września 1939 r. (Dz. U. z 1947 r. Nr 5, poz. 19)
- d.u.u.d. – dekret z dnia 10 grudnia 1946 r. o umarzaniu utraconych dokumentów (Dz. U. z 1947 r. Nr 5, poz. 20)
- EKPC – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.)
- instr. sąd. – zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 2003 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz. Urz. MS Nr 5, poz. 22 z późn. zm.)
- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 380 z późn. zm.)
- k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1137)
- k.k.w. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 z późn. zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- k.p. – ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1666 z późn. zm.)

- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1822 z późn. zm.)
- k.p.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1749)
- k.r.o. – ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 2082 z późn. zm.)
- k.s.h. – ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1578 z późn. zm.)
- k.w. – ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112 z późn. zm.)
- MPPOiP – Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167)
- nowela z dnia 10 lipca 2015 r. – ustawa z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1311)
- p.g.k. – ustawa z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1629 z późn. zm.)
- p.a.s.c. – ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. poz. 1741 z późn. zm.)
- p.u.s.p. – ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 133 z późn. zm.)
- pr. cel – ustawa z dnia 19 marca 2004 r. – Prawo celne (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1880)
- pr. czek. – ustawa z dnia 28 kwietnia 1936 r. – Prawo czekowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 462)
- pr. drog. – ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1137 z późn. zm.)
- pr. kons. – ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. – Prawo konsularne (Dz. U. poz. 1274 z późn. zm.)
- pr. not. – ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1796)
- pr. pras. – ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.)
- pr. spół. – ustawa z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 21 z późn. zm.)
- pr. up. – ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 233 z późn. zm.)
- pr. weksl. – ustawa z dnia 28 kwietnia 1936 r. – Prawo wekslowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 160)
- reg. sąd. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. poz. 2316 z późn. zm.)

- r.e.g.b. – rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 marca 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1034)
- r.k.s.t. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 kwietnia 2016 r. w sprawie trybu zakładania i udostępniania konta w systemie teleinformatycznym obsługującym postępowanie sądowe (Dz. U. poz. 637)
- r.k.w. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 września 2001 r. w sprawie prowadzenia ksiąg wieczystych i zbiorów dokumentów (Dz. U. Nr 102, poz. 1122 z późn. zm.)
- r.k.w.s.t. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 15 lutego 2016 r. w sprawie zakładania i prowadzenia ksiąg wieczystych w systemie teleinformatycznym (Dz. U. poz. 312 z późn. zm.)
- r.w.f.p.p. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 kwietnia 2012 r. w sprawie określenia wzorów i sposobu udostępniania urzędowych formularzy pism procesowych w postępowaniu cywilnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 723 z późn. zm.)
- u.g.n. – ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1774 z późn. zm.)
- u.k.s.c. – ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 623)
- u.k.w.h. – ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 790 z późn. zm.)
- u.l.n.d. – ustawa z dnia 18 października 2006 r. o likwidacji niepodjętych depozytów (Dz. U. Nr 208, poz. 1537 z późn. zm.)
- u. mig. – ustawa z dnia 14 lutego 2003 r. o przenoszeniu treści księgi wieczystej do struktury księgi wieczystej prowadzonej w systemie informatycznym (Dz. U. Nr 42, poz. 363 z późn. zm.)
- u.o.f.f.e. – ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 291 z późn. zm.)
- u.o.z.p. – ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 546 z późn. zm.)
- u.p.n. – ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1654)
- u.p.p. – ustawa z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1384 z późn. zm.)
- u.p.p.r. – ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1390)
- u.r.o. – ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 318)
- u.s.d.g. – ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1829)
- u.s.p.z. – ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 575 z późn. zm.)

- ustawa o KRS – ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 687)
- ustawa o RPO – ustawa z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1648 z późn. zm.)
- ustawa o SN – ustawa z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1254)
- u.s.z.p.p. – ustawa z dnia 25 września 1981 r. o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1543)
- u.w.l. – ustawa z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1892)
- u.z.r.r.z. – ustawa z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 297 z późn. zm.)

2. Akty prawne – archiwalne

- d.k.p.c. – ustawa z dnia 29 listopada 1930 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 1950 r. Nr 43, poz. 394 z późn. zm.) – powstały z połączenia rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 83, poz. 651) i z dnia 27 października 1932 r. – Prawo o sądowym postępowaniu egzekucyjnym (Dz. U. Nr 93, poz. 803), ogłoszony jako tekst jednolity w obwieszczeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 1950 r. (Dz. U. Nr 43, poz. 394); uchylony przez art. III ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 297 z późn. zm.)
- d.k.p.n. – dekret z dnia 18 lipca 1945 r. – Kodeks postępowania niespornego (Dz. U. Nr 27, poz. 169 z późn. zm.)
- d.k.r. – ustawa z dnia 27 czerwca 1950 r. – Kodeks rodzinny (Dz. U. Nr 34, poz. 308 z późn. zm.)
- d.l.d.r. – dekret z dnia 18 września 1954 r. o likwidacji nie podjętych depozytów i nie odebranych rzeczy (Dz. U. Nr 41, poz. 184 z późn. zm.)
- d.p.d.s. – dekret z dnia 20 grudnia 1946 r. o postępowaniu dotyczącym złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego lub na zachowanie (Dz. U. z 1947 r. Nr 8, poz. 41)
- d.p.k.w. – dekret z dnia 11 października 1946 r. – Prawo o księgach wieczystych (Dz. U. Nr 57, poz. 320 z późn. zm.)
- d.p.m. – dekret z dnia 25 września 1945 r. – Prawo małżeńskie (Dz. U. Nr 48, poz. 270)
- d.p.m.m. – dekret z dnia 29 maja 1946 r. – Prawo małżeńskie majątkowe (Dz. U. Nr 31, poz. 196 z późn. zm.)
- d.p.n.p.r. – dekret z dnia 8 listopada 1946 r. o postępowaniu niespornym z zakresu prawa rzeczowego (Dz. U. Nr 63, poz. 345 z późn. zm.)
- d.p.o. – dekret z dnia 14 maja 1946 r. – Prawo opiekuńcze (Dz. U. Nr 20, poz. 135)

d.p.r.	– dekret z dnia 22 stycznia 1946 r. – Prawo rodzinne (Dz. U. Nr 6, poz. 52 z późn. zm.)
d.p.s.	– dekret z dnia 8 listopada 1946 r. o postępowaniu spadkowym (Dz. U. Nr 63, poz. 346 z późn. zm.)
d.p.u.	– dekret z dnia 29 sierpnia 1945 r. w sprawie postępowania o ubezwłasnowolnienie (Dz. U. Nr 40, poz. 225 z późn. zm.)
d.p.u.z.	– dekret z dnia 29 sierpnia 1945 r. w sprawie postępowania o uznanie za zmarłego i o stwierdzenie zgonu (Dz. U. Nr 40, poz. 226 z późn. zm.)
d.p.w.o.	– dekret z dnia 21 maja 1946 r. o postępowaniu przed władzą opiekuńczą (Dz. U. Nr 22, poz. 140 z późn. zm.)
d.p.w.p.o.	– dekret z dnia 14 maja 1946 r. – Przepisy wprowadzające prawo opiekuńcze (Dz. U. Nr 20, poz. 136)
r.r.h.	– rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 lipca 1934 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu, a nadto co do §§ 5, 8, 55, 62, 65–69 i 77 w porozumieniu z Ministrem Skarbu, a co do §§ 60 i 64 w porozumieniu z Ministrem Komunikacji oraz Poczty i Telegrafów o rejestrze handlowym (Dz. U. Nr 59, poz. 511 z późn. zm.)
u.p.n.r.k.	– ustawa z dnia 27 czerwca 1950 r. o postępowaniu niespornym w sprawach rodzinnych oraz z zakresu kurateli (Dz. U. Nr 34, poz. 310 z późn. zm.)

3. Organy orzekające

ETPC	– Europejski Trybunał Praw Człowieka
NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
RPO	– Rzecznik Praw Obywatelskich
SA	– sąd apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– sąd okręgowy
TK	– Trybunał Konstytucyjny
TSUE	– Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

4. Czasopisma i publikatory

Annales UMCS	– Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska
AUL	– Acta Universitatis Lodziensis
AUNC	– Acta Universitatis Nicolai Copernici
AUW	– Acta Universitatis Wratislaviensis
Biul. SN	– Biuletyn Sądu Najwyższego
Biuletyn CEUW	– Biuletyn Centrum Europejskiego Uniwersytetu Warszawskiego
DPP	– Demokratyczny Przegląd Prawniczy
Dz. U. P. Austr.	– Dziennik Ustaw Państwa Austriackiego

Dz. U. Rzeszy	– Dziennik Ustaw Rzeszy
Dz. Urz. MS	– Dziennik Urzędowy Ministra Sprawiedliwości
EP	– Edukacja Prawnicza
GP	– Głos Prawa
G. Prawna	– Gazeta Prawna
GSP	– Gdańskie Studia Prawnicze
KPP	– Kwartalnik Prawa Prywatnego
KSP	– Krakowskie Studia Prawnicze
M. Praw.	– Monitor Prawniczy
M.P.	– Monitor Polski
NC	– Nowa Currenda
NP	– Nowe Prawo
NPN	– Nowy Przegląd Notarialny
NZS	– Nowe Zeszyty Samorządowe
OSA	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSAiSN	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych i Sądu Najwyższego
OSAW	– Orzecznictwo Sądów Apelacji Wrocławskiej
OSN	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNAPiUS	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna
OSNCK	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej i Izby Karnej
OSNCP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC-ZD	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy
OSNPG	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego Wydawnictwo Prokuratury Generalnej
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA	– Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTP	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
PA	– Problemy Alkoholizmu
PiP	– Państwo i Prawo
PIPWI UJ	– Prace Instytutu Prawa Własności Intelektualnej Uniwersytetu Jagiellońskiego
PiZS	– Prawo i Zabezpieczenie Społeczne
PL	– Przegląd Legislacyjny
PN	– Przegląd Notarialny
PNPR	– Prace Naukowe Politechniki Radomskiej
PPiA	– Przegląd Prawa i Administracji
PPC	– Polski Proces Cywilny
PPE	– Przegląd Prawa Egzekucyjnego
PPH	– Przegląd Prawa Handlowego
Pr. Gosp.	– Prawo Gospodarcze

Pr. Spółek	- Prawo Spółek
Pr. w Dział.	- Prawo w Działaniu
Prob. Egz.	- Problemy Egzekucji
Prob. Egz. S.	- Problemy Egzekucji Sądowej
Prob. Praw.	- Problemy Praworządności
Prok. i Pr.	- Prokuratura i Prawo
Prz. Pod.	- Przegląd Podatkowy
Prz. Praw.-Ekonom.	- Przegląd Prawno-Ekonomiczny
Prz. Sejm.	- Przegląd Sejmowy
PS	- Przegląd Sądowy
PUG	- Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
PWS	- Problemy Wymiaru Sprawiedliwości
RiP	- Rodzina i Prawo
RPEiS	- Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
R. Pr.	- Radca Prawny
SC	- Studia Cywilistyczne
SPP	- Studia Prawa Prywatnego
St. Iur.	- Studia Iuridica
St. Praw.	- Studia Prawnicze
St. Praw. KUL	- Studia Prawnicze Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
St. Pr.-Ek.	- Studia Prawno-Ekonomiczne
TPP	- Transformacje Prawa Prywatnego
WSS	- Wrocławskie Studia Sądowe
Zb. U. prusk.	- Zbiór Ustaw pruskich
Zb. Urz.	- Zbiór Urzędowy
ZNAE	- Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej
ZNAMS	- Zeszyty Problemowo-Analityczne Ministerstwa Sprawiedliwości
ZNASW	- Zeszyty Naukowe Akademii Spraw Wewnętrznych
ZNIBPS	- Zeszyty Naukowe Instytutu Badania Prawa Sądowego
ZNUG	- Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Gdańskiego
ZNUJ	- Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego
ZNUJ PWiOWI	- Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej
ZNUŁ	- Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego
ZNUMK	- Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika
ZNURz	- Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego
ZNUSz	- Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego
ZNUŚ	- Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Śląskiego
ZNUW	- Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Warszawskiego
ZPAMS	- Zeszyty Problemowo-Analityczne Ministerstwa Sprawiedliwości
ZP UKSW	- Zeszyty Prawnicze Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego

5. Inne

- KRS   – Krajowy Rejestr Sądowy
NIP   – numer identyfikacji podatkowej

Część I

Rozdział 1

POSTĘPOWANIE NIEPROCESOWE W STRUKTURZE POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

Literatura podstawowa:

- Berutowicz W., *Funkcja postępowania cywilnego w oświetleniu nauki o tzw. prawie skargi* (w:) *Księga pamiątkowa ku czci Kamila Stefki*, Warszawa–Wrocław 1967
- Berutowicz W., *Znaczenie prawne sądowego dochodzenia roszczeń*, Warszawa 1966
- Demendecki T., *O potrzebie zachowania trybu postępowania nieprocesowego dla rozpoznawania spraw cywilnych we współczesnym polskim postępowaniu cywilnym. Przyczynek do dyskusji*, Zeszyty Naukowe WSEI, Administracja 2012, nr 2
- Dobrzański B., *Scalenie postępowania spornego z niespornym w projekcie kodeksu postępowania cywilnego*, PiP 1960, z. 7
- Fenichel Z., *Stosunek postępowania niespornego do spornego*, PS 1993, nr 2
- Hroboni J., *Rozgraniczenie postępowania niespornego i spornego*, PPC 1934, nr 6
- Jędrzejewska M., *Ogólne zagadnienia postępowania nieprocesowego w świetle praktyki sądowej i doktryny* (w:) *Materiały na konferencję naukową „Funkcjonowanie Kodeksu postępowania cywilnego w praktyce”*, Warszawa–Popowo 1984
- Jodłowski J., *Nowy etap przebudowy polskiego procesu cywilnego*, PiP 1953, z. 5–6
- Korzan K., *Naczelne zasady wymiaru sprawiedliwości i naczelne zasady postępowania nieprocesowego*, Rejent 2004, nr 7
- Korzan K., *Postępowanie nieprocesowe*, Warszawa 2004
- Korzan K., *Postępowanie nieprocesowe – część ogólna*, Katowice 1983
- Korzan K., *Postępowanie nieprocesowe w systemie postępowania cywilnego*, cz. 1, Rejent 2004, nr 8
- Korzan K., *Postępowanie nieprocesowe w systemie postępowania cywilnego*, cz. 2, Rejent 2004, nr 9
- Korzan K., *Postępowanie nieprocesowe przed sądem pierwszej instancji*, Rejent 2004, nr 10
- Korzan K., *Roszczenie procesowe jako przedmiot postępowania cywilnego w kontekście prawa dostępu do sądu i prawa do powództwa* (w:) *Symbolae Vitoldo Broniewicz dedicatae. Księga pamiątkowa ku czci Witolda Broniewicza*, red. A. Marciniak, Łódź 1998
- Korzan K., *Teoretyczne podstawy wyodrębniania postępowania nieprocesowego z sądowego postępowania cywilnego* (w:) *Zbiór rozpraw z zakresu postępowania cywilnego. Księga pamiątkowa ku czci prof. Włodzimierza Berutowicza*, AUW 1990, nr 170
- Krajewski J., *Postępowanie nieprocesowe*, Toruń 1973

- Krajewski J., *Stosunek procesu do postępowania nieprocesowego*, ZNUMK 1967, nr 23
- Kulski I., *Cele i funkcje postępowania cywilnego*, Warszawa 2013
- Lipiński K., Pietrzykowski J., *Kodeks postępowania niespornego z orzecznictwem okresu powojennego*, Warszawa 1959
- Lisiewski M., *Scalenie postępowania spornego i niespornego*, ZNUMK 1959, nr 14
- Litauer J.J., *Uwagi z powodu wprowadzenia księgi I-ej Kodeksu Postępowania Niespornego*, PiP 1946, z. 1
- Lubiński K., *Istota i charakter prawny działalności sądu w postępowaniu nieprocesowym*, Toruń 1985
- Lubiński K., *Uwagi o terminie „postępowanie nieprocesowe”*, PiP 1986, z. 2
- Markiewicz K., *Postępowanie nieprocesowe w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (w:) Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego a Kodeks postępowania cywilnego. Materiały Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Postępowania Cywilnego. Serock k. Warszawy. 24–26 września 2009 r.*, red. T. Ereciński, K. Weitz, Warszawa 2010
- Mączyński A., *Specyfika postępowania nieprocesowego (w:) Proces i prawo. Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Jerzego Jodłowskiego*, red. E. Łętowska, Ossolineum 1989
- Nowacki J., *„Odpowiednie” stosowanie przepisów prawa*, PiP 1964, z. 3
- Piekarski M., *Stosunek postępowania niespornego do spornego*, PN 1949, nr 3–4
- Pietrzykowski H., *Metodyka pracy sędziego w sprawach cywilnych*, Warszawa 2009
- Policzkiewicz J., Siedlecki W., Wengerek E., *Postępowanie nieprocesowe*, Warszawa 1973
- Resich Z., *Istota procesu cywilnego*, Warszawa 1985
- Resich Z., *Przesłanki procesowe*, Warszawa 1966
- Rowiński T., *Interes prawny w procesie cywilnym i w postępowaniu nieprocesowym*, Warszawa 1971
- Sawczuk M., *O celach i funkcjach postępowania cywilnego procesowego i nieprocesowego (niespornego) (w:) Symbolae Vitoldo Broniewicz dedicatae. Księga pamiątkowa ku czci Witolda Broniewicza*, red. A. Marciniak, Łódź 1998
- Siedlecki W., *Kilka uwag na temat wykładni i stosowania przepisów nowego kodeksu postępowania cywilnego*, SC 1969, t. XIII–XIV
- Siedlecki W., *Postępowanie nieprocesowe*, Warszawa 1988
- Siedlecki W., *Stosunek postępowania spornego do niespornego*, PiP 1949, z. 2
- Siedlecki W., Świeboda Z., *Postępowanie nieprocesowe*, Warszawa 2001
- Sychowicz M., *Podstawy przekazania spraw cywilnych do trybu nieprocesowego*, NP 1969, nr 10
- Świdorska A., *Zasada kontrydiktoryjności w postępowaniu nieprocesowym (na gruncie kodeksu postępowania cywilnego)*, ZNUW 1992, nr 2
- Tabęcki C., *Uwagi do przepisów ogólnych postępowania nieprocesowego zawartych w projekcie k.p.c. z 1964 r.*, Palestra 1964, nr 8
- Trammer M., *Następcza bezprzedmiotowość procesu cywilnego*, Warszawa 1950
- Turek A., Turek J., *Wszczęcie postępowania nieprocesowego*, M. Praw. 2013, nr 6
- Walasik M., Markiewicz K., *Założenia wstępne dotyczące przepisów o postępowaniu nieprocesowym w nowym kodeksie postępowania cywilnego przyjęte przez zespół problemowy komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego do spraw postępowania cywilnego*, PS 2012, nr 9
- Waligórski M., *Polskie prawo procesowe cywilne. Dynamika procesu*, Warszawa 1948
- Waligórski M., *Polskie prawo procesowe cywilne. Funkcja i struktura procesu*, Warszawa 1947

- Wengerek E., *Postępowanie nieprocesowe*, Warszawa 1980
- Wiszniewski Z., *Postępowanie w przypadku niewłaściwości sądu lub niewłaściwości trybu postępowania*, NP 1953, nr 6
- Włodyka S., *Pojęcie postępowania cywilnego i jego rodzaje (w:) Wstęp do systemu prawa procesowego cywilnego. Zbiór studiów*, red. J. Jodłowski, Ossolineum 1974

Komentarze, opracowania i podręczniki:

- Berutowicz W., *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2008
- Dolecki H., *Postępowanie cywilne. Zarys wykładu*, Warszawa 2005
- Litauer J.J., *Komentarz do procedury cywilnej*, Warszawa 1933
- Litauer J.J., *Komentarz do procedury cywilnej. Trzeci suplement zawierający nowe objaśnienia oraz orzecznictwo kasacyjne*, Warszawa 1937
- Jodłowski J., Resich Z., Lapierre J., Misiuk-Jodłowska T., Weitz K., *Postępowanie cywilne*, Warszawa 2009
- Jodłowski J., Siedlecki W., *Postępowanie cywilne. Część ogólna*, Warszawa 1958
- Komentarz aktualizowany do Kodeksu postępowania cywilnego*, red. A. Jakubecki, LEX/el. 2014
- Kodeks postępowania cywilnego, t. 3, Postępowanie nieprocesowe, w razie zaginięcia lub zniszczenia akt, zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz do artykułów 506–1088*, red. K. Piasecki, A. Marciniak, Warszawa 2012
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Zieliński, Warszawa 2012
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. M. Manowska, Warszawa 2013
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. Z. Resich, W. Siedlecki, Warszawa 1975
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. 1, Artykuły 1–366*, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, Warszawa 2013
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. 2, Artykuły 367–505³⁷*, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, Warszawa 2013
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. 3, Artykuły 506–729*, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, Warszawa 2013
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. 1, 2 i 3, Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Erciński, Warszawa 2012
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. 1, Art. 1 – 729*, red. A. Góra-Błaszczkowska, Warszawa 2013
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. 2, Art. 367–729*, red. A. Marciniak, K. Piasecki, Warszawa 2014
- Kodeks postępowania niespornego. Księga I. Część ogólna oraz przepisy szczegółowe jednolitego postępowania niespornego z objaśnieniami w opracowaniu J.J. Litauera*, Łódź 1946
- Kodeks postępowania niespornego z orzecznictwem okresu powojennego. Część ogólna oraz przepisy szczegółowe i związkowe w opracowaniu K. Lipińskiego i J. Pietrzykowskiego*, Warszawa 1959
- Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Piasecki, Warszawa 2009
- Komisja Kodyfikacyjna. Podkomisja postępowania niespornego. Część I. Projekt Księgi Pierwszej Kodeksu Postępowania Niespornego. Część II. Uzasadnienie*, Warszawa 1936
- Siedlecki W., Świeboda Z., *Postępowanie cywilne. Zarys wykładu*, Warszawa 2001

System Prawa Procesowego Cywilnego, t. 2, *Postępowanie rozpoznawcze przed sądem pierwszej instancji*, red. Z. Resich, Ossolineum 1987

System Prawa Procesowego Cywilnego, t. 3, *Zaskarżanie orzeczeń sądowych*, red. W. Siedlecki, Ossolineum 1986

Uliasz M., *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 2, *Komentarz do artykułów 506–1217*, Warszawa 2007

Wstęp do systemu prawa procesowego cywilnego. Zbiór studiów, red. J. Jodłowski, Ossolineum 1974

Zajączkowski T., *Ustawy w sprawach sądownictwa niespornego obowiązujące na ziemiach zachodnich Rzeczypospolitej Polskiej*, Poznań 1925

1.1. Rys historyczny

1.1.1. Geneza i rozwój postępowania nieprocesowego

Postępowanie nieprocesowe (dawniej także postępowanie niesporne; łac. *iurisdictio voluntaria*, niem. *freiwillige Gerichtsbarkeit*, wł. *giurisdizione volontaria*) jest jednym z dwóch zasadniczych trybów sądowego postępowania rozpoznawczego w sprawach cywilnych, a przy tym historycznie najstarszym. Zaczęło się kształtować już w **prawie rzymskim**, dla którego głównym, a równocześnie najstarszym trybem rozpoznawania spraw cywilnych był wprawdzie proces (*iurisdictio contentiosa*), jednak w niektórych rodzajach spraw już we wczesnym niewolnictwie zaczęły się kształtować pewne formy udziału sądu zakładające szerszą władzę jurysdykcyjną, nieograniczoną żądaniem i zarzutami stron. Były to zwłaszcza sprawy z zakresu stosunków rodzinnych i opiekuńczych, w tym dotyczące legalizowania adopcji (*adoptio*), roztaczania pieczy prawnej nad małoletnimi i zwalniania ich z podległości władzy ojcowskiej (*emancipatio*) czy też wyzwolenia niewolnika (*manumissio*). Ta forma działalności sędziego w prawie rzymskim, nazywana **postępowaniem dobrowolnym** (*iurisdictio voluntaria*), polegała w głównej mierze na współdziałaniu magistratury (początkowo konsula, następnie pretora, w tym powołanego w II w. n.e. pretora do spraw opiekuńczych – *praetor tutelaris*) w formalnym dokonywaniu pewnych niespornych czynności prawnych zgodnie z wolą uczestników postępowania. Tym samym urzędowej kontroli poddane zostały czynności prawne doniesłe z punktu widzenia interesu publicznego; ich dokumentowanie w ramach formalnie przeprowadzonego postępowania zabezpieczało bowiem pewność obrotu prawnego. Istotną rolę w kształtowaniu się *iurisdictio voluntaria* spełniała znana już w okresie XII tablic instytucja *in iure cessio*, która wykształciła się z praktyki powstałej w ramach postępowania procesowego. Polegała na uznaniu powództwa niwelującego spór o prawo i prowadzącego do uzyskania zmiany stosunku prawnego zgodnego z wolą obu stron. Tytuł prawny uzyskany w drodze wspomnianej instytucji był skuteczny także wobec osób trzecich.

Zakres przedmiotowy jurysdykcji dobrowolnej ulegał stopniowej modyfikacji polegającej na wyłączeniu spod nadzoru magistratury takich czynności, jak wyzwolenie niewolnika, wyzwolenie dziecka spod władzy ojcowskiej czy adopcja dziecka (do

dokonania których wystarczało jednostronne oświadczenie), oraz objęciu nią takich czynności prawnych, jak: ustanowienie opiekuna w braku lub niemożności działania opiekuna ustawowego (*tutela dativa*), ustanowienie kuratora dla osoby chorej umysłowo (*cura furiosi*) lub marnotrawcy (*cura prodigi*), współdziałanie przy sprzedaży nieruchomości osób małoletnich oraz przy rejestracji większych darowizn, złożenie testamentu lub zaprotokołowanie treści testamentu itp.

Wszystkie powyższe formy działalności, łącznie z dokumentowaniem czynności prawnych przez włączanie treści dokumentów do protokołu sądowego (*apud acta condita*), nie przyjęły jednak formy prawnie zorganizowanego postępowania, lecz charakteryzowały się znaczną różnorodnością, obejmując te sfery życia społecznego, na które państwo chciało wpływać.

Rzymska jurysdykcja „dobrowolna” ukształtowała pewną tradycję prawną, która przez prawo starogermańskie, średniowieczną naukę prawa kanonicznego, a także średniowieczną jurysdykcję nieprocesową we Francji, Włoszech i Niemczech przetrwała do czasów nowożytnych i znalazła wyraz m.in. w kodyfikacji napoleońskiej i w kodyfikacjach państw zaborczych, obowiązujących w Polsce międzywojennej¹. Sprawy regulowane w tym trybie łączył brak sporu o prawo, dokumentacyjny lub rejestracyjny charakter działalności (zwłaszcza w prawie kanonicznym) albo też potrzeba ingerencji w doniosłe sfery życia społecznego (sprawy opiekuńcze).

Począwszy od XIII w. formy działalności nieprocesowej ulegały stopniowemu porządkowaniu, specjalizacji i wyodrębnianiu od jurysdykcji procesowej, także na ziemiach polskich. W XVI w. zintensyfikowano aktywność jurysdykcyjną w sferze opieki, obejmując ją nadzorem (sądu wiejskiego) w prawie ziemskim i (urzędów miejskich) w prawie miejskim. Uprawnienia jurysdykcyjne sięgały też takich kwestii jak pozbawienie władzy rodzicielskiej. W XVII w. wykształcono reguły postępowania w sprawach o uznanie za zmarłego (wydane w nich postanowienie stanowiło podstawę wszczęcia postępowania spadkowego), objęcie spadku w posiadanie, złożenie testamentu przed sądem, przeniesienie własności.

W pruskiej powszechnej ordynacji sądowej z 1793 r., mającej istotny wpływ także na późniejszych ziemiach zaboru pruskiego, wyodrębniono w części drugiej przepisy ogólne postępowania nieprocesowego, w których zdefiniowano czynności postępowania nieprocesowego jako te, które wprawdzie nie są czynnościami procesowymi, ale według istniejących przepisów ustawowych powinny być dokonywane przed sądami, jak również czynności, których strony dobrowolnie zechciały dokonać sądowo w celu nadania im większej pewności².

¹ We Włoszech postępowanie to wciąż jest określane jako *giurisdizione volontaria*.

² W tym przedmiocie zob. szerzej K. Lubiński, *Istota i charakter prawny działalności sądu w postępowaniu nieprocesowym*, Toruń 1985, s. 20–39.

W nowożytnych kodeksach postępowania cywilnego postępowanie nieprocesowe uregulowane było różnorodnie. Przykładowo w XIX-wiecznym prawie francuskim istniała szczątkowa regulacja postępowania nieprocesowego. Również w rosyjskiej ustawie postępowania sądowego cywilnego z dnia 20 listopada 1864 r., wzorowanej na kodeksie francuskim, nie unormowano początkowo tego postępowania, a uregulowano je dopiero w **ustawie z dnia 14 kwietnia 1866 r. o postępowaniu sądowym zachowawczym**, której przepisy włączono następnie do ustawy z 1864 r.³ Wówczas objęto jurysdykcją nieprocesową sprawy o wezwanie spadkobierców zmarłego, o zachowanie jego majątku, dział spadku, wprowadzenie w posiadanie nieruchomości czy też sprawy osób zaginionych bez wieści, jakkolwiek katalog tych spraw był stopniowo poszerzany.

Rosyjska procedura cywilna zastąpiła obowiązujące na obszarze Królestwa Polskiego ustawodawstwo francuskie od dnia 1 (13) lipca 1876 r.⁴ Przepisy o postępowaniu sądowym zachowawczym (art. 1401–1460⁴⁸) zawarte w Księdze Czwartej ustawy co do zasady nie rozciągały się jednak na warszawski okręg sądowy (Królestwo Polskie)⁵, lecz zostały zastąpione przez uregulowania zawarte w art. 1647–1797 ustawy. Te ostatnie regulowały następujące rodzaje spraw rozpoznawanych w trybie postępowań szczególnych: o sprostowanie aktów stanu cywilnego (art. 1647–1652), o upoważnienie kobiet zamężnych z powodu uznania męża za pozbawionego własnej woli lub z powodu odmówienia jej tego przez męża (art. 1653–1660), o przysposobienie, przy czym akt przysposobienia dokonywany był przed rejentem i składany jedynie do decyzji sądu okręgowego, a następnie do potwierdzenia przez sąd apelacyjny (art. 1661), o uznanie dzieci nieślubnych, które to oświadczenie także składane było przed rejentem (art. 1662), ze skarg na uchwały rad rodzinnych (art. 1666–1672), o uznanie osoby za pozbawioną własnej woli (art. 1673–1680), o ograniczenie zdolności prawnej przez dodanie doradcy sądowego (art. 1681), o ogłoszenie o otwarciu spadku (art. 1682), o opieczętowanie majątku pozostałego po zmarłych (art. 1683–1702), o odjęcie pieczęci z majątku zmarłego (art. 1703–1722), o sporzą-

³ Tekst ustawy z roku 1864 uwzględniający wszystkie zmiany i uzupełnienia do dnia 1 stycznia 1918 r. przetłumaczyli i opracowali – przy współudziale Stanisława Cara, redaktora Dziennika Urzędowego Ministerstwa Sprawiedliwości – Jan Fidler i Stanisław Goldszajn. Zob. ciż, *Ustawa Postępowania Sądowego Cywilnego z roku 1864 (według wydania urzędowego z roku 1914)* ze wszystkimi zmianami i uzupełnieniami do dnia 1 stycznia 1918 roku, wydanymi w Królestwie Polskim, Warszawa 1918.

⁴ Na mocy ukazu carskiego z dnia 19 lutego (3 marca) 1975 r. Zob. szerzej A. Stawarska-Rippel, *Rosyjska procedura cywilna w pracach sekcji postępowania cywilnego Komisji Kodyfikacyjnej II RP na przykładzie projektu „Tytułu o dowodach” J.J. Litauera*, Z *Dziejów Prawa*, t. 3 (11), Katowice 2010, *Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego*, s. 79 i n. wraz z przytoczoną tam literaturą.

⁵ Wyjątkowo zachowane zostały przepisy regulujące:

- 1) sporządzenie inwentarza majątku ruchomego osób zmarłych, będących w służbie wojskowej lub wojskowo-morskiej (art. 1401 i 14041);
- 2) zapisanie do ksiąg stanu cywilnego ślubów staroobrzędowców i sekstantów, jak również ślubów zawartych według przepisów innej wiary, wyznania oraz sekty przez osoby, które wyznawały wiarę prawosławną przed ogłoszeniem Najwyższego Ukazu z dnia 17 kwietnia 1905 r. w przedmiocie ustalenia zasad tolerancji religijnej, jak również, o zapisaniu dzieci zrodzonych z tych związków (art. 1460⁴⁹–1460⁶¹).

Edyta Gapska – doktor nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Postępowania Cywilnego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; ukończyła aplikację sądową w okręgu Sądu Okręgowego w Lublinie; autorka publikacji z zakresu postępowania cywilnego, m.in. *Wady orzeczeń sądowych w postępowaniu cywilnym* (2009), *Czynności decyzyjne sądów w postępowaniu cywilnym* (2010), *Koszty postępowania cywilnego. Komentarz* (2012).

Joanna Studzińska – doktor nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Postępowania Cywilnego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; asystent sędziego w Izbie Cywilnej Sądu Najwyższego; autorka publikacji z zakresu postępowania cywilnego, m.in. *Status prawny powoda cywilnego w procesie karnym* (2007), *Biegli w postępowaniu sądowym cywilnym i karnym. Praktyczne omówienie regulacji z orzecznictwem* (2016).

Postępowanie nieprocesowe to jedyne kompleksowe opracowanie problematyki kodeksowego postępowania nieprocesowego, uwzględniające aktualny stan prawny, w tym wynikający z wprowadzenia w postępowaniu cywilnym elektronicznej formy niektórych czynności procesowych. Publikacja umiejscawia założenia i instytucje postępowania nieprocesowego w kontekście historycznym, wyjaśnia zakres zastosowania w tym trybie przepisów o procesie oraz analizuje poszczególne instytucje postępowania nieprocesowego zarówno z punktu widzenia teorii, jak i praktyki, przy uwzględnieniu reprezentatywnego i najnowszego orzecznictwa.

Książka jest przeznaczona dla prawników praktyków (sędziów, adwokatów, radców prawnych, notariuszy i komorników), pracowników naukowych oraz aplikantów zawodów prawniczych.

„Jest to opracowanie o wysokim stopniu oryginalności, co stanowi o jego atrakcyjności dla potencjalnych czytelników. Wydaje się, że każda osoba zajmująca się problematyką postępowania nieprocesowego może być zainteresowana skorzystaniem z wiedzy i analizy problemów praktycznych odnoszących się do spraw rozstrzyganych w tym trybie. Autorki należytą uwagę poświęcają aspektom podmiotowym tego postępowania, a także odnoszą się do teorii i problemów praktycznych związanych z dynamiką tego postępowania, a także – co równie istotne – zajmują się analizą specyfiki orzeczeń wydawanych przez sąd w postępowaniu nieprocesowym”.

Dr hab. Kinga Flaga-Gieruszyńska, prof. US

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

ISBN 978-83-8092-621-9

